

Samen Werken aan Wederopbouw en Duurzame Ontwikkeling op de Molukken

Verslag van de studiedag voor kumpulans op 6 oktober 2001 te Houten

Landelijk Platform voor Kumpulans i.o.
December 2001

Voorwoord

Naar aanleiding van de oorlog op de Molukken die in 1999 uitbrak hebben een aantal mensen het initiatief genomen om kumpulans bij elkaar te roepen. Bekend is dat vele kumpulans, al voor het uitbreken van de oorlog bezig zijn geweest met kleinschalige ontwikkelingsprojecten in het dorp van herkomst. Deze ervaring moest toch op een of andere manier beter benut kunnen worden, dan tot op heden gebeurde. “Kan de ervaring van kumpulans in directe contacten met het dorp van herkomst benut worden in de weg naar verzoening”, vroegen de initiatiefnemers zich af. Begin van dit jaar hebben ze, met deze vraag in gedachten, een plan uitgewerkt. De initiatiefnemers zijn dhr. J.E. Lawalata (Kumpulan Paperu), dhr. J. Patty (Kumpulan Allang), dhr. D. Supusepa (Kumpulan Ullath en Jajasan Pulau Saparua), dhr. A. Thenu (Stichting Hatumari –Tamilouw, Sirisori en Hutumuri) en Mw. J. Vreeswijk- Manusiwa (Kumpulan Oma en Kumpulan Kusu Kusu Sereh).

Het verslag dat voor u ligt beschrijft in het kort de aanpak en het verloop van dit plan. Na een inleiding over onder andere genomen stappen, volgt een verslag van de studiedag die 6 oktober jl. in Houten werd gehouden. Tijdens deze dag zijn uitvoerig ervaringen uitgewisseld over contacten die er met de dorpen van oorsprong op de Molukken zijn. Ook is besproken of en op welke manier dingen samen gedaan kunnen worden. Het verslag wordt afgesloten met een korte nabeschuiving waarin vervolgstappen genoemd worden.

De positieve inbreng van vertegenwoordigers van ruim twintig kumpulans en de voortreffelijke inzet van een aantal vrijwilligers tijdens de studiedag heeft de initiatiefnemers enorme stimulans gegeven om dit initiatief uit te werken. Momenteel wordt hard gewerkt aan de vervolgstappen. Dank gaat uit naar alle deelnemers aan de studiedag, die in een open en ontspannen sfeer over hun ervaringen hebben willen vertellen. Dank ook aan de onmisbare inzet van alle vrijwilligers. En ‘last but not least’ dank ook aan ICCAN, NOVIB en NCCO die deze start financieel mogelijk hebben gemaakt.

We hopen van harte dat de gehouden studiedag een start zal zijn van een reeks ontmoetingen die we met elkaar in de toekomst zullen hebben. En dat deze ontmoetingen zullen leiden tot een poging om concreet iets te kunnen betekenen voor het verzoeningsproces onder Molukkers, zowel ‘daar als hier’. Een verzoeningsproces dat de basis moet vormen voor wederopbouw en duurzame ontwikkeling van de Molukken.

Aan het begin van de avond waarop ik dit aan het schrijven ben, heb ik weer beelden uit de Molukken op TV gezien. Wanneer ze worden aangekondigd, ben ik verheugd en zenuwachtig tegelijk. Verheugd, omdat de Molukken nog onder de aandacht van de media is. Zenuwachtig om de angst voor wat ik te zien zal krijgen. De angst was niet ongegrond, de beelden waren weer afschuwelijk. Maar dan denk ik ook weer aan een Molukse jongere die afgelopen zomer op de Molukken is geweest. Toen ik haar vroeg naar haar ervaringen, antwoordde ze me dat de reis zeer bemoedigend was. Ze had veel ellende gezien, maar ze maakte ook mee dat de mensen daar zo een enorme kracht uitstraalden. “Eigenlijk zijn zij veel sterker dan wij hier in Nederland”, vertelde ze me. Die woorden onthoud ik, omdat we hier ook ‘sterk’ moeten zijn en staan om iets te kunnen betekenen voor de wederopbouw van ons land.

Jeanny Vreeswijk Manusiwa

Ontstaan van dit initiatief

Sinds januari 1999 voelen Molukkers in Nederland zich intens betrokken met de oorlogssituatie op de Molukken. Die betrokkenheid manifesteert zich op verschillende manieren, via allerlei activiteiten op politiek, kerkelijk, religieus en sociaal cultureel terrein. De hulpverlening kwam stap voor stap op gang en een groot aantal initiatieven voor hulp kwam tot stand. Deze werden in grote mate ondersteund, hetzij financieel, hetzij door persoonlijk inzet aan de organisatie.

Voor de gemiddelde Molukker werd het echter niet altijd even duidelijk waar al die acties zich nou mee bezig hielden en of de geboden hulp daadwerkelijk op de juiste plaats van bestemming terecht kwam. Een van de redenen hiervoor was dat er nauwelijks financiële verantwoording werd afgelegd. Door de 'hulpverleningsbomen zag men het hulpverleningsbos niet meer'. De laatste tijd zien we echter voorzichtig een beweging naar samenwerking tussen verschillende Molukse hulporganisaties.

Intussen namen ook de hulpinitiatieven binnen kumpulans, dorpsorganisaties, toe. Met name die kumpulans die verbonden zijn met een dorp waar veel schade werd aangericht, ondernamen acties voor het geven van noodhulp. In het algemeen kan echter gesteld worden dat kumpulans zich nu meer dan ooit richten op ondersteuning van hun dorp van herkomst op de Molukken. Zij hebben hiermee een basis van verbondenheid en solidariteit.

Deze dateert in sommige gevallen uit de periode op Java, voor de komst naar Nederland. Vanuit deze basis zou de kracht geput kunnen worden om met elkaar van gedachten te wisselen over een aantal zaken met betrekking tot wederopbouw op de Molukken. Ook onder kumpulans is een behoefte aan onderlinge samenwerking te bespeuren. Niet alleen het eigen dorp staat centraal, een hele streek, kust of zelfs eiland (Saparua) komt centraal te staan. Hierbij wordt op verschillende wijze aandacht geschonken aan de relatie tussen moslim en christen kumpulans.

Met deze wetenschap in het achterhoofd zijn bij de initiatiefnemers de volgende vragen gerezen:

- Op welke wijze kan uitwisseling van kennis over activiteiten van kumpulans in het kader van de hulpverlening aan het dorp van herkomst op de Molukken bijdragen aan verbetering van doelmatigheid.
- Op welke wijze kan deze kennis bijdragen aan toename van onderlinge samenwerking, uiteraard met behoud van eigen identiteit.

Over deze vragen wilden we graag met vertegenwoordigers van kumpulans van gedachten wisselen.

Genomen stappen om het initiatief te ontwikkelen

De eerste stap was het idee van samenwerkende kumpulans omzetten in een 'projectplan', met als doelstelling:

- Activiteiten m.b.t. het bieden van hulp van kumpulans aan dorpen van herkomst inventariseren
- Vragen vanuit dorp en kumpulans inventariseren
- Streven naar verbeterde communicatie, afstemming en samenwerking
- Voorlichting geven en documentatie verzamelen
- Samenstelling van een databank.
- Vinden van een organisatievorm waarmee bijgedragen wordt aan een vorm van onderlinge samenwerking tussen kumpulans.

In de volgende fase is uitgezocht of dit idee ook weerklank kon vinden bij mogelijke financiers. Inmiddels is een financiële toezegging gedaan door NOVIB, NCDO en ICCAN. Deze positieve reacties hebben mede geleid tot het besluit om dit initiatief verder uit te werken.

Vrijwel tegelijkertijd moest een methode bedacht worden waarmee de gewenste gegevens konden worden verzameld. Hiervoor is een quickscan gemaakt en naar circa 60 adressen verstuurd.

Uitermate belangrijk was het toetsen van de ideeën bij de kumpulans waar initiatiefnemers zelf lid van zijn. Ook de positieve weerklank van de achterban heeft gesterkt in het voortzetten van dit initiatief.

Ten slotte hebben de initiatiefnemers besloten om uiteengezette plannen en uitkomsten van de quickscan

tijdens een studiedag voor te leggen aan de kumpulans. De bedoeling is om hierover met elkaar van gedachten te wisselen.

Voor het uitwerken van dit initiatief is een 1 jaar uitgetrokken. Een periode dat loopt tot 31/12/02.

Doel van de studiedag

Trachten te achterhalen of er draagvlak is onder de kumpulans voor een nog te bepalen vorm van onderlinge samenwerking. Hierbij worden de volgende vragen gesteld:

- Zijn kumpulans bereid om, op nader te bepalen wijze, met elkaar samen te werken?
- In welke organisatievorm zouden zij dit willen doen?
- Zijn kumpulans bereid daar mensen voor af te vaardigen of op een andere manier hieraan bij te dragen?
- Zijn kumpulans bereid informatie te leveren waarmee een databank opgezet kan worden?

Tijdens de studiedag zal in verschillende workshops, over genoemde doelstelling van gedachten worden gewisseld.

Resultaten quickscan

In mei van dit jaar is een vragenlijsten verstuurd naar zestig kumpulans en werkgroepen die zich in Nederland bezighouden met projecten in dorpen van herkomst. Doel van deze scans was een indruk te krijgen van wat er zoal gebeurd aan ontwikkelingsprojecten op de Molukken, vanuit Kumpulans. En om een indruk te krijgen of er behoefte is aan een vorm van samenwerken.

Kumpulans hebben over het algemeen een jarenlange ervaring met betrekking tot het onderhouden van contacten met hun dorpen van herkomst. Niet zelden hadden deze contacten te maken met de opzet van diverse projecten in de dorpen. Vaak ging het om de restauratie van kerk en moskee. Al snel kwamen er andere soorten projecten bij.

Zeker na de gebeurtenissen op de Molukken is de hulpverlening in een stroomversnelling gegaan. Wat ons als initiatiefnemers benieuwde waren vragen als: wie houdt zich waarmee bezig. Hoe zou men op een of ander manier samen kunnen werken. En hoe zou men kennis en ervaring uit kunnen wisselen. Kortom hoe kunnen we onze mensen daar nog beter van dienst zijn, nog beter ondersteunen.

Respons

Het heeft heel veel tijd gekost om een recente adressenlijst samen te stellen voor het versturen van de scan. De adressen zijn verkregen via het informele circuit. Naar mijn weten bestaat er immers geen officiële registratie van kumpulans en soortgelijke organisaties. Via ieders netwerk is de zogenaamde sneeuwbal methode toegepast. En zo, is ook met behulp van de atlas van de Molukken een mooie lijst ontstaan van 60 kumpulans. Op de zestig vragenlijsten zijn dertig reacties binnengekomen. Daarbij waren 20 ingevulde scans. Van de overige tien kumpulans gaven twee kumpulans aan niet mee te willen doen. De andere acht kumpulans hebben hun medewerking toegezegd. Hun scan is nog onderweg.

De non-respons is eigenlijk niet goed te meten. Het zou kunnen zijn dat een aantal adressen niet klopten. Het zou kunnen zijn dat de lijst niet belangrijk genoeg gevonden werd, of te moeilijk om in te vullen. Het zou ook kunnen zijn dat men de kat uit de boom kijkt omdat dit toch weer het zoveelste nieuwe initiatief is met betrekking tot hulp op de Molukken. Voor zover ik weet heeft echter nog niemand negatief gereageerd op dit initiatief. Interessanter is het natuurlijk om de aandacht te richten op de organisaties die de scan reeds hebben ingevuld. Getracht wordt nu om per vragenrubriek een samenvatting te geven van de verzamelde antwoorden:

1. Negeri en kumpulan

Waarin gevraagd werd naar:

Personalia van de kumpulan,
Samenstelling van het bestuur,
Eventuele werkgroepen en jongerenafdelingen

Aantal leden.

De kumpulans hebben aangegeven op welk eiland hun negeri ligt en met welk dorp ze een bijzondere relatie hebben.

De meeste besturen bestaan uit leden van de tweede generatie. Nog weinig vertegenwoordigers van de derde generatie nemen zitting in een bestuur.

80 % van de kumpulans heeft werkgroepen. Hetzij voor jongeren, hetzij verdeeld per regio, hetzij voor activiteiten op de Molukken of anders.

Het aantal leden van een kumpulans (de overkoepelende organisaties als Nusahulawanno en Jajasan Saparua uitgezonderd) varieert van 50 huishoudens tot 350 huishoudens. Waar men over leden spreekt bedoeld men huishoudens.

2. Relatie met negeri voor 1999

Vrijwel alle kumpulans hadden (en hebben) contacten met hun negeri's. Deze verlopen voor een groot deel via de kerk, de radja en de saniri. Ook heeft bijna elke kumpulans een zusterorganisatie in Ambonstad en in Jakarta.

Naast andere projecten, steunen alle kumpulans de kerk en moskee in hun dorp. Over het algemeen verloopt de samenwerking goed. Daar waar gezegd wordt dat deze eerst moeizaam verliep (3 kumpulans), werd geen reden hiervoor aangegeven. 5 kumpulans houden zich bezig met adatzaken als pelaschap (verzamelen van informatie en geven van voorlichting) bajar harta.

3. Inventarisatie van de schade

In het algemeen kan gesteld worden, dat alle kumpulans te maken hebben met de kerusuhan. Is hun dorp niet aangevallen, dan herbergt het dorp wel vluchtelingen van (buur)dorpen. Onder de leden wordt geld ingezameld, o.a. voor de opvang van vluchtelingen. Vijf kumpulans hebben te maken met veel schade in hun dorpen.

4. Sinds januari 1999 ondernomen activiteiten

Alle kumpulans hebben noodhulp gestuurd in de vorm van kleding, geld en medicijnen. Voor een groot deel met eigen middelen m.b.v. vrijwilligers. Er is bijna geen sprake van fondswerving. Hier en daar wordt samengewerkt met andere kumpulans waar een pela relatie mee is.

1. Plannen voor de toekomst

- Gericht op wederopbouw (ook kerk en moskee). Voornamelijk oriënterend.
- Opzetten communicatie netwerk: Nederland, Jakarta, Ambon, Oma
- Opkopen dusun
- Info op website
- Faciliteren van studiemogelijkheden voor dorpsbewoners en verwanten
- Bundelen van mensen in Nederland om dorpsgenoten te ondersteunen
- Samenwerking bergdorpen (gebeurd daar al: bewaking, voedsel distributie)

2. Samenwerking in de toekomst

- Vele mogelijkheden, maar let op de valkuilen
- Samenwerken op eilandniveau, of breder
- Ontwikkelen van organisatiegraad
- Overkoepelend orgaan oprichten
- Bereidheid uitspreken om te willen samenwerken
- Organisatie vorm, structuur bespreken
- Zo breed, horizontaal en open mogelijk
- Betrekken van steunfunctie organisaties in bijv. diverse provincies
- Uitwisseling van ervaring
- Aanvragen formuleren

Vier kumpulans spreken zich positief uit over het vervullen van een rol binnen een mogelijk platform.

Conclusie

Het verschil in ervaring met betrekking tot ontwikkelingsprojecten binnen de diverse kumpulans is groot. Het verschil in ondernomen activiteiten is ook groot. Alle kumpulans hebben echter ervaring met het leggen van contacten met hun dorp van herkomst. Plannen voor wederopbouw liggen er wel, maar in oriëntatie fase. De wil om op een of andere manier samen te werken is er ook. Nu nog de uitvoering. Er is amper sprake van fondsenwerving. Maar wel een voorzichtige behoefte om hieraan te beginnen.

Kumpulans zijn van oorsprong gesloten. Iedere organisatie heeft een eigen identiteit en wil deze behouden. Maar samenwerken en behoud van eigen identiteit hoeft elkaar niet te bijten. Wil men ingezameld geld persoonlijk brengen, dan is dat niet goed of slecht. Een ceremonieel ontvangst kan bijvoorbeeld bijdragen aan het aanhalen van de onderlinge band. Is de kumpulan klaar voor een 'zakelijker' aanpak, en stuurt het geld via de bank, dan is dat natuurlijk ook goed.

Het is de kunst om gezamenlijk een weg te vinden tussen de zakelijke en de emotionele band die er is met de negeri. Tussen adatzaken die je voor jezelf wilt houden en zaken die je met anderen kunt delen, om uiteindelijk sterker te staan. Iedere kumpulan heeft zagezegd, zijn eigen waarden en regels. Daarnaast moeten er toch genoeg raakvlakken zijn om uit te zoeken wat gezamenlijk kan worden gedaan. In de workshops wordt o.a. gesproken over de mogelijkheden en onmogelijkheden van samenwerken.

Opmerkingen tijdens het ochtendprogramma

Non-respons. Dertig organisaties hebben gereageerd, waarvan twintig een scan hebben ingevuld. Wat is er met de overige tien organisaties aan de hand. Antwoord is reeds verwerkt in de analyse van de scan.

Geen geld van derden Waarom vragen kumpulans geen geld bij fondsen en anderen. Antwoord: Van oorsprong zijn kumpulans geen ontwikkelingsorganisaties. Het zijn altijd besloten organisaties geweest die elkaar onderling hielpen. Bemoeienis van buitenaf kwam niet ter sprake. Met name ouderen hebben nog steeds moeite met het betrekken van derden in kumpulanzaken.

Betrekken van moslim en niet Lease kumpulans Een andere belangrijke opmerking betrof de benadering van moslim en andere dan Lease organisaties. Antwoord: Deze organisaties zijn wel benaderd. Enkelen hebben geen reactie gegeven en enkelen konden niet aanwezig zijn. Binnen de moslimorganisaties bijvoorbeeld, worden vaak dezelfde mensen uitgenodigd om te fungeren als spreekbuis voor hun achterban. Dit is een reden voor afwezigheid van enkele genodigden. Mw. Pattisahusiwa kon niet aanwezig zijn, maar neemt wel deel aan dit initiatief. De kumpulan van Tial heeft een scan ingevuld. Afgevaardigden van Tulehu moesten zich ook verontschuldigen, maar hebben wel toegezegd een scan in te vullen.

Organisatie initiatief Meer duidelijkheid wordt gevraagd omtrent de organisatie van dit initiatief. Antwoord: Gezegd kan worden dat de initiatiefnemers onder persoonlijke titel dit gebeuren hebben georganiseerd. De uitwerking van een eventuele organisatie is afhankelijk van de reacties en inzet van de aanwezigen.

Adat en autonomiewetten Gesteld wordt dat dit soort initiatieven slechts interessant zijn voor stichtingen en werkgroepen die zich bezighouden met projecten op de Molukken. Kumpulans die zich bezighouden met adatzaken kunnen wel achterwege blijven. En hoe staat dit initiatief tegenover de invoering van de autonomiewetten op de Molukken, of welke rol kunnen kumpulans hierin spelen.

Antwoord: Adatzaken, kumpulans en projecten op de Molukken in het dorp van herkomst, zijn niet goed uit elkaar te trekken. Wanneer je bijvoorbeeld een project begint in een dorp, zul je toch iets moeten weten over de 'tuan tanah' en over de plaatselijke bestuursverhoudingen: saniri, soa soa, radja. Met betrekking tot de autonomiewetten zouden kumpulans een rol kunnen spelen, indien zij zich bezig houden met adat zaken, in het weerbaarder maken van de dorpsbevolking voor de discussie over en de inhoudelijke vormgeving van deze wetten.

Valkuilen Gewezen wordt op het bewust zijn van valkuilen bij de opzet van een eventueel platform. Ook afgewezen aanvragen bij financiers moeten geïnventariseerd worden. Het platform moet bijvoorbeeld ook geen fuik worden tussen aanvragers en financiers.

Algemeen Is er draagvlak voor dit initiatief? Antwoord: Dat moet aan het eind van deze dag blijken. Dan zal duidelijk worden of aan de doelstelling van deze dag beantwoord kan worden. De uitslag van de scan toont echter al aan dat er een zekere mate van draagvlak is.

De opmerking werd gemaakt dat ondanks de weifelende houding ten opzichte van dit initiatief, de reactie na de inleidingen positief is. De andere aanwezigen stemmen hier mee in.

Workshops

Gekozen is voor een ronde waarin gepraat kan worden over de betekenis die een kumpulan kan hebben in de Molukse samenleving, zowel in Nederland als op de Molukken. In een tweede ronde wordt ingegaan op activiteiten waarbij een kumpulan contact heeft met zowel Molukkers in Nederland als in het dorp van herkomst. Doel van deze workshop is met name het uitwisselen van ervaringen. Aan de hand van de verschillende gesprekken kan gesproken worden over de haalbaarheid en onhaalbaarheid van samenwerkende kumpulans.

Eerste ronde

Workshop 1

“Kumpulans kunnen bijdragen aan het verzoeningsproces op de Molukken”

Inleider: Dhr. Z. Latupeirissa, consultant Joprissa Management

Notulist: Dhr. R. Sohila

Inleiding¹

De inleider wil de nadruk leggen op samen werken aan verzoening, zowel op de Molukken als in Nederland. Centrale vraag hierbij is op welke wijze en in welke richting aan het verzoeningsproces een bijdrage kan worden geleverd. Uitgangspunt is de visie binnen de eigen kumpulan hierover. Om tot verzoening te komen, kunnen de volgende uitgangspunten gebruikt worden.

Wederzijds respect

De aanpak van het verzoeningsproces tussen Moslims en Christenen op de Molukken wordt beïnvloed door scheidslijnen tussen beide groepen die het gevolg zijn van ontstane emoties na de gebeurtenissen in 1999. Op de Molukken zijn de Moslims in de meerderheid en hebben zij grote invloed op de factoren die deze scheidslijnen bepalen. In Nederland zijn Molukse christenen in de meerderheid en gebeurt het omgekeerde. (Voor cijfers verdeling Moslims en Christenen: zie bijlage) Standpunten over o.a. adatstructuur, pela en gandong, zowel moslim als christelijke waarden en normen, dienen aan beide zijden gerespecteerd te worden. Het werken aan verzoening heeft tot gevolg dat partijen getest worden op hun eigen gedrag tijdens het verzoeningsproces.

Samenwerken

Er wordt gepleit voor samenwerkingsactiviteiten die verdergaan dan dialoogactiviteiten, die vooral op langere termijn doelen zijn georiënteerd. Tegelijkertijd zal gewerkt moeten worden aan concrete noodhulpactiviteiten. Noodhulp is een eerste reactie op het geweld, in deze fase is, vanwege vele emoties, vaak nog geen plaats voor verzoening. Hier wordt een duidelijke functie gezien van de kumpulan. Immers kumpulans hebben de meest directe en korte lijnen met de negeri's. Zij zijn bekend met de infrastructuur m.b.t. het verlenen van allerlei hulpacties op korte termijn. Het advies is echter om de hulpacties niet te beperken tot de eigen negeri's. Ook zal gekeken moeten worden naar regionale wederopbouw en duurzame ontwikkeling. Samenwerken met andere kumpulans kan meerwaarde hebben.

Het grootste probleem is en blijft communicatie. Om samen te kunnen werken aan verzoening en concrete hulpacties is wederzijdse, open communicatie noodzakelijk. Dit gebeurt nog te weinig. Op dit moment wordt te veel door emoties belemmerd. Deze emoties zijn vooral onder de eerste generatie te begrijpen. De tweede generatie moet ondanks de vele obstakels toch op een open manier te werk gaan. Er wordt door bestaande organisaties en vertegenwoordigers vaak met eigen agenda's gewerkt

---

¹ Voor een groot deel is de tekst van de sheets die op 6 oktober zouden zijn gepresenteerd, opgenomen in deze samenvatting.

die doordrenkt zijn van politiek. Op deze werkwijze wordt vanuit de Molukken kritiek geuit. Een dergelijke situatie draagt niet bij aan het verzoeningsproces.

Adat-pela-gandong

'Bikin panas pela, bongso' activiteiten kunnen een start zijn voor verzoeningsactiviteiten. Het advies is om hiervoor vooral gebruik te maken van bestaande structuren en contacten van kumpulans. De bereidheid hiervoor onder de Molukse bevolking op de Molukken, maar ook in Jakarta, is groot. Het verzoek is echter wel dat Molukkers in Nederland er geen politiek issue van maken. De problematiek zou hierdoor kunnen escaleren. Molukkers in Jakarta spelen eveneens een belangrijke rol in het verzoeningsproces op de Molukken.

Samenvatting discussie:

Voor de discussie wordt de volgende stelling geformuleerd:

'Kumpulans moeten via verzoening een bijdrage leveren aan wederopbouw en duurzame ontwikkeling. Verzoening is in dit verband een instrument'.

Samenwerking tussen kumpulans is een optie. Maar de voor- en nadelen zullen goed op een rijtje gezet moeten worden. Er moet sprake zijn van openheid, respect en vertrouwen. Als dit binnen de eigen kumpulan ontbreekt dan wordt samenwerken in een groter verband problematisch.

Het verzoeningsgebaar zal eerst bepleit moeten worden binnen de eigen kumpulan. Een tweede stap is het initiatief samen met andere kumpulans invulling hieraan te geven. Het verzoeningsgebaar moet van twee kanten komen, zowel van christelijke als van moslim zijde. Moslimverenigingen zouden eigenlijk op een dag als deze aanwezig moeten zijn. Iets wat de deelnemers aan de organisatie mee zullen geven.

Men hoopt dat bundeling van krachten tot verbeterde resultaten leidt, bijvoorbeeld bij het aanvragen van projectsubsidie. Echter projecten moeten ook in het teken staan van mondiale bewustwording. Door de deelnemers is aangegeven om voor een vervolgbijeenkomst ook de kumpulans uit te nodigen die tijdens de studiedag niet aanwezig waren. Benadrukt wordt dat het ontstane conflict geen religieus conflict is zoals vaak wordt beweerd. Eveneens wordt gesteld dat het niet alleen maar bij praten moet blijven maar dat het ook moet komen tot daadwerkelijke gezamenlijke acties.

Workshop 2

"Kumpulans zouden meer met elkaar kunnen communiceren"

Inleider: Mw. L. Hiariej, consulent Stichting Tjandu

Notulist: Mw. L. Nanulaitta

Inleiding

Tijdens een kennismakingsronde hebben de vertegenwoordigers van verschillende kumpulans verteld over hun motieven om aan deze studiedag deel te nemen. Voor een groot deel was er een behoefte aan uitwisseling van kennis en ervaring. Dit gold voor zowel interne als externe factoren t.b.v. duurzame ontwikkeling en (weder)opbouw van de Molukken. Een aantal kumpulans is zich aan het oriënteren. Kan een kumpulan meer doen dan zich alleen bezig houden met de masohi en muhabbat activiteiten hier in Nederland?

Samenvatting discussie

Het begrip communiceren wordt door de deelnemers verschillend belicht. Er wordt gesteld dat openheid een basisvoorwaarde is om met elkaar te communiceren. Echter wordt ook gesteld dat je het niet over alles met elkaar kan hebben. Aspecten als dorpsadat en rituelen; daar kun je niet zomaar met andere kumpulans over praten. Dit vereist een ander soort knowhow en kan alleen maar intern plaatsvinden. Het omgaan met adat dient zorgvuldig te gebeuren. In feite is communiceren een breed begrip. Samenwerken m.b.t. duurzame ontwikkeling en wederopbouw van de Molukken, is echter onontkoombaar, vindt men. Opzetten van een databank is gewenst. Eveneens het organiseren van activiteiten om ervaringen uit te wisselen. Niet alleen over projecten op de Molukken maar bijvoorbeeld ook over het betrekken van jongeren bij kumpulan activiteiten. De start van de nieuwe organisatie hoeft niet grootschalig te zijn. Het idee van een groeiemodel kan gehanteerd worden. Er werd in een gemoedelijke sfeer gediscussieerd. Men was enthousiast over dit initiatief en vond dat met de studiedag in ieder geval de drempel is verlaagd. Na afloop wenste men elkaar veel succes en hoopte men elkaar gauw weer te zien.

Men wilde ook graag de adressenlijst van de groep hebben om zo nodig met elkaar contact op te nemen.

Workshop 3

“Kumpulans kunnen fungeren als bewakers van adatzaken”

Inleider: Dhr. C Nikijuluw, vice-voorzitter Kumpulan PABAN, Ullath

Notulist: Mw. M. Lawalata

Inleiding

De inleider vraagt aan elke kumpulan vertegenwoordiger wat de doelstelling is van zijn/ haar kumpulan. De belangrijkste doelstellingen zijn, het verstevigen van de onderlinge band in Nederland, onderhouden van pelaverbonden in Nederland, onderhouden van contacten met de Molukken en het organiseren van activiteiten voor de Molukken. De vraag wordt gesteld of een kumpulan wel voldoende kennis in huis heeft om adاتبewaker te kunnen zijn. Wanneer adاتبregels overtreden worden, kunnen kumpulans dan sancties opleggen aan de overtreders. En op welke wijze kan een kumpulan inhoud geven aan de beleving van adatzaken?

Samenvatting discussie

Er wordt van gedachten gewisseld over de definitie van adat. Hoe wordt het op de Molukken beleefd. In hoeverre geldt het daar nog. De adat verandert, zeker als er mensen van buiten het dorp komen wonen. Maar adat verandert ook onder Molukkers in Nederland. Overdracht is moeilijk omdat het om mondelinge overlevering gaat. Er wordt beweerd dat adat in de negeri hoort en niet bij de kumpulan. Wat betreft de kennis die een kumpulan over adat heeft wordt door een organisatie gezegd dat zij die kennis nog niet in huis heeft, maar dat hieraan wel wordt gewerkt. Dit gebeurt in samenwerking met een zusterorganisatie op Ambon en een deskundige in Nederland.

Alhoewel wordt gesteld dat adat in Nederland anders wordt geïnterpreteerd dan op de Molukken, wordt adat ook de navelstreng genoemd tussen ‘daar en hier’. Een kumpulan zou een vraagbaak kunnen zijn voor adatzaken. Vragen hierover zou ze terug kunnen koppelen naar de negeri. Gesproken wordt ook over adat in relatie tot de invoering van de autonomiewetten. Wat kan de bijdrage van de kumpulan in deze materie zijn. De kumpulan kan verder inhoud geven aan de beleving van adatzaken door er informatie en voorlichting over te geven. Dit helpt overtreden van adاتبregels voorkomen.

Tweede ronde

Workshop 1

“Samenwerking met betrekking tot noodhulp op het eiland Saparua”

Inleider: Dhr. D. Supusepa, voorzitter Stichting Saparua

Notulist: Dhr. R. Sohilit

Inleiding

Ter intro stellen de deelnemers zich aan elkaar voor. Vervolgens vertelt de inleider over een initiatief van kumpulan Itawaka om activiteiten m.b.t. de Molukken onder de kumpulans van Saparua te inventariseren. Eveneens werd gekeken of er een mogelijkheid bestaat om gezamenlijk -alle kumpulans afkomstig van het eiland Saparua - wat te kunnen betekenen voor dit eiland. Vanuit deze gedachten is stichting Saparua opgericht in oktober 2000. Het ontstaan, de verschillende fasen en ervaren knelpunten worden in deze workshop gepresenteerd.

Vanuit de ervaringen van de stichting werd de volgende stelling voor de discussie geformuleerd:

‘Samenwerking op organisatieniveau lukt, wanneer kumpulanorganisaties hun interne zaken op orde stellen en ook grensoverschrijdend willen werken.

Samenvatting discussie

Was het niet beter geweest om eerst het kader van de afzonderlijke kumpulanorganisaties te trainen? En wel in samenwerkingsverbanden. Het begrip samenwerken wordt snel in de mond genomen, zonder te weten op welk niveau we moeten insteken (organisatie, activiteiten.) Gevraagd wordt of de organisatie geen logheid in de hand werkt. Dit wordt beaamd. Anderzijds wordt ook geleerd van opgedane ervaringen. Nu wordt gewerkt aan een kumpulan ‘nieuwe stijl’ met een grensoverschrijdende werkwijze i.t.t. de traditionele

kumpulan stijl, dat zich vaak alleen beperkt tot het eigen dorp.

Gevraagd wordt of er reeds concrete projecten zijn ontwikkeld. Momenteel is men bezig met een gezondheidsproject en een onderwijsproject.

Aangezien verschillende organisaties zijn aangesloten, brengt dit verschillende adatstructuren met zich mee. Gevraagd wordt hoe de stichting hiermee omgaat. Antwoord: In voorlichtende zin, niet aantastend.

Kortom, een 'koepelorganisatie' opzetten is geen probleem. Aangesloten organisaties moeten intern echter ook orde op zaken stellen en grensoverschrijdend kunnen werken. Een belangrijke voorwaarde is dat men eerlijk (transparant) met elkaar omgaat. Voor de stichting zijn er genoeg leerpunten om de nieuwe koers in te gaan. Het is een proces dat een ieder moet ondergaan. De stichting blijft geloven in een 'kumpulan nieuwe stijl'.

Workshop 2

"Ontwikkelen van projecten in Tamilouw (islamitisch dorp op Ceram)"

Inleider: Dhr. J. Pattiapon, bestuurslid Stichting Hatumari

Notulist: Dhr. T. Papilaya

Inleiding

Stichting Hatumari is na een werkbezoek van de toenmalige minister van ontwikkelings samenwerking, dhr. J. Pronk, aan Indonesië, waaronder de Molukken, ontstaan. Aanvankelijk startte de stichting op 9 november 1991 als projectgroep Hutumuri. Doordat voor de benodigde financiën men een rechtspersoon diende te zijn heeft op 1 december 1993 de projectgroep Hutumuri plaats gemaakt voor Stichting Hatumari en is deze stichting ingeschreven bij de K.v.K Deventer.

Hoofddoelstelling van Hatumari is: werken aan de opbouw van en het ontwikkelen en opzetten van kleinschalige, duurzame projecten in hun drie moederdorpen Tamilouw (Ceram), Hutumuri (Ambon) en Sirisori (Saparua) op de Molukken. Deze dorpen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden door de bongso-schap, een verwantschappelijke onderlinge relatie. Hierna volgt een aantal activiteiten die de stichting gedurende de jaren negentig heeft ondernomen. Gewerkt is aan kaderontwikkeling. Voor vrijwilligers zijn studiedagen georganiseerd. Er is gecommuniceerd met de achterban om doel, functie en taakstelling van Hatumari te verduidelijken. Contacten zijn gelegd in Indonesië en Nederland om te komen tot een netwerk. Veldwerk is verricht om een goed beeld te krijgen van wat de knelpunten en wensen en behoeften zijn. Een projectorganisatie is opgezet om projecten te kunnen managen. Door de kerusuhan ligt de nadruk nu op verzoening.

Samenvatting discussie

De vraag wordt gesteld hoe het contact met Tamilouw (Islamitisch) werd gelegd. De contacten lopen via Jakarta en Ambon naar Tamilouw en omgekeerd. Het netwerk van contacten in Indonesië speelt hierbij een belangrijke rol. Als voorbeeld wordt het project "Kleding voor kinderen" beschreven. Aanleiding voor dit project is het feit dat veel ouders van schoolkinderen geen geld hebben om kleren voor hen te kopen. Als oplossing hiervoor is het idee bedacht om zaden te geven aan de scholen. De scholen hebben gezamenlijk met kinderen en ouders tuinen aangelegd, gezaaid en geoogst.

Van de oogstopbrengst kunnen de ouders kleren kopen voor hun kinderen en hun schoolgeld betalen. Deze bron van inkomsten is voor de school een goede financiële ondersteuning. Het stelt haar in staat om onderhoud te plegen aan het schoolgebouw en leermiddelen te kopen voor de schoolkinderen. Het is ook goed om bewoners te vragen een fotomap bij te houden van het project waar ze mee bezig zijn. Daarmee verantwoorden zij het project maar kunnen later tevens terugzien hoe hun project succesvol is uitgevoerd.

Een open houding is een vereiste om een project te doen slagen. Luisteren naar wat de mensen zelf naar voren brengen. Nadat de bewoners hebben gediscussieerd over wat zij belangrijk vinden voor hun dorp, is het goed om ze zelf de plannen te laten maken. De onderlinge communicatie tussen de dorpsbewoners zal niet makkelijk zijn. Toch is het noodzakelijk dat de bewoners over hun plannen op een positieve manier met elkaar praten. De discussie stimuleren onder bewoners kan verhelderend werken. De functie van intermediair is in deze belangrijk.

Tips

Bij het maken van de projectplannen moet goed gelet worden op het plan van aanpak. Criteria van fondsen moeten goed bestudeerd worden voor dat een aanvraag wordt ingediend. Beter is om het geld voor projecten vanuit Nederland te (laten) beheren. Het beeld van de buitenwacht is vaak dat Molukse organisaties niet goed werk afleveren. Maak het plan behapbaar: beter 10 kleine succesjes behalen dan een groot mislukt project afblazen!

Suggesties voor vervolg

Organiseren van workshops over projectontwikkeling, ontwikkelingssamenwerking en - beleid, sponsoring en fundraising.

Organiseren van studieclubs over onderwerpen als land - en tuinbouw etc.

Vervolg geven aan deze studiedag.

Wellicht komen tot een centraal (expertise)punt waar kumpulans en gelijksoortige organisaties terecht kunnen met (hulp)vragen.

Workshop 3

“Upu Allarie roept hulp in van Stichting Horizon”

Inleider: Dhr. W.Huwae, bestuurslid Kumpulan Upu Allarie, Allang

Notulist: Mw. M. Lawalata

Inleiding

Doel van de kumpulan is het versterken van onderlinge relaties door elkaar te ondersteunen bij vrolijke en droevige gebeurtenissen in Nederland. Begin jaren 90 inventariseerde een werkgroep wensen en behoeften binnen de kumpulan. In 1996 kwam een nieuw bestuur met leden van de 2^e generatie. De doelstelling werd uitgebreid met het bieden van hulp aan Allangnezen op de Molukken.

Op de Molukken zijn Allangnezen verdeeld over drie dorpen. Een deel van de dorpen is door de Jihad verwoest. Er is veel contact tussen de Allangnezen in Nederland en op de Molukken. En er worden veel acties gehouden om voedsel, kleding en medicijnen te kunnen geven. Een van de acties betreft een operatie van een Allangnees die in Jakarta plaats moest vinden. Samen met Stichting Horizon heeft de kumpulan deze actie uit kunnen voeren. Een ‘kleine’ actie met snel waarneembaar resultaat. Klein, dus “behapbaar” en het versterkt de onderlinge band. Het organiseren van benefietavonden vraagt veel tijd. En of alles goed aankomt is weer afhankelijk van de betrouwbaarheid van de organisaties waarmee wordt samengewerkt. De inleider vraagt naar ervaringen van anderen.

Samenvatting uitwisseling van ervaringen

Acties hoeven niet alleen gericht te zijn op een dorp, maar kunnen ook gericht zijn op allen die van het dorp afstammen (voorbeeld Haria.) De kumpulan hoeft ook niet de enige organisatie te zijn die actie onderneemt. Dat kan echter tot verwarring leiden. Eis is wel, dat de aanvraag uit de Molukken moet komen. Wat Haria betreft, is een aanvraag pas officieel als het door de bapa radja is ondertekend. Reactie hierop is de vraag hoe je mensen kunt helpen die overal verspreid zitten omdat hun hele dorp in weggevaagd. Hier is heel veel geld voor nodig, en is dat er?

Het verhaal van Haruku- Sameth wordt verteld. Toen Haruku- Sameth werd weggevaagd is er een inzamelingsactie gehouden. Wilde Ganzen heeft hieraan bijgedragen. Het geld is overgemaakt, en de mensen konden zelf beslissen waar het aan werd besteed. Het werd niet altijd besteed zoals men het in Nederland zou wensen; de organisatie en overheadkosten bleken erg hoog. Er is ook veel energie gestoken in de inzamelingsactie en uiteindelijk viel de opbrengst tegen. Hulp komt nu ook van elders. “Wij kunnen niet blijven geven. We moeten onze visie verbreden, dus deze organisatie in oprichting kan bemiddelaar zijn tussen kumpulan en fondsen. Misschien kan een professionele kracht ingezet worden”, aldus de woordvoerder van Haruku- Sameth.

Er wordt van gedachten gewisseld over het belang van een goed netwerk: hoe komt het geld op de juiste plaats, hoe verlopen de contacten, gaat er niet veel geld naar de overheid?

De bereidheid tot samenwerken is er. Veel problemen worden genoemd, maar men kan elkaar helpen.

Nabeschouwing

Doelstelling van de studiedag was: trachten te achterhalen of er draagvlak is onder de kumpulans voor een nog te bepalen vorm van onderlinge samenwerking. Hierbij werden de volgende vragen gesteld:

- Zijn kumpulans bereid om, op nader te bepalen wijze, met elkaar samen te werken?
- In welke organisatievorm zouden zij dit willen doen?
- Zijn kumpulans bereid daar mensen voor af te vaardigen of op een andere manier hieraan bij te dragen?
- Zijn kumpulans bereid informatie te leveren waarmee een databank opgezet kan worden?

Uit de scan en uit de gevoerde discussies tijdens de studiedag is op te maken dat de aanwezige kumpulans positief staan m.b.t. een vorm van samenwerken. Tevens blijkt behoefte aan de opzet van een databank. Over de vorm van een nieuwe organisatie wordt via de evaluatieformulieren de voorkeur gegeven aan een platform van kumpulans. Deze formulieren zijn aan het eind van de studiedag uitgedeeld. Tien organisaties hebben het formulier ingeleverd (ca. 50 % van de aanwezige organisaties). Uit het formulier bleek onder andere ook de positieve waardering voor de organisatie van de studiedag. Via de scans hebben enkele kumpulans laten weten een bijdrage te willen leveren binnen de organisatie in oprichting.

Kortom, alle verzamelde reacties hebben er toe geleid dat de volgende stappen voor de voortgang van dit plan in voorbereiding zijn. De stappen zijn uiteraard gebaseerd op de opmerkingen van de deelnemers aan de studiedag:

Intensief wordt persoonlijk contact gezocht met vertegenwoordigers van de Moslim en Tenggara gemeenschap. Geprobeerd wordt de huidige werkgroep uit te breiden met 2 personen uit genoemde groepen. Als eerder vermeld, heeft Mw. Pattisahusiwa (een van de vertegenwoordigers van de Molukse Moslim gemeenschap in Nederland) haar medewerking aan dit initiatief inmiddels toegezegd. Een volgende werkgroepbijeenkomst is gepland met de nieuwe deelnemers.

Uitgezocht wordt welke rechtsvorm het beste past bij het platform/ organisatie in oprichting. Gedacht wordt aan een faciliterend orgaan voor kumpulans. Kumpulans behouden door de gekozen vorm te allen tijde hun eigen identiteit maar kunnen tegelijkertijd een beroep doen op data en kennisbank van het platform. "Landelijke Vereniging van Kumpulans i.o." is inmiddels dan ook veranderd in "Landelijk Platform voor Kumpulans i.o.". Het platform probeert tevens bij te dragen aan professionalisering van o.a. zaken op het gebied van projecten op de Molukken. Hierbij valt te denken aan het organiseren van studie en informatiedagen, trainingen en cursussen. Gedacht wordt aan het uitbrengen van een nieuwsbrief om deelnemende en (nog) niet deelnemende kumpulans en gelijksoortige organisaties op de hoogte te brengen van de ontwikkelingen.

Uitgezocht wordt aan welke voorwaarden een oprichtingsbijeenkomst voor een dergelijke organisatie moet voldoen.

Uitgezocht wordt hoe de statuten voor zo een organisatie er uit moet komen te zien. Zij zullen in concept worden opgesteld.

Inmiddels wordt doorlopend contact onderhouden met Medefinancieringsorganisaties (MFO's.) Gekeken wordt naar de mogelijkheden van fondswerving en naar de te doorlopen procedure (mede m.b.t. samenwerkingspartners op de Molukken.) Gekeken wordt ook naar de betekenis die dit initiatief kan hebben voor mogelijke financiers. Tevens is in een gesprek met Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking dit initiatief voorgelegd. Zij was positief gestemd over dit initiatief en heeft erop gewezen dat de MFO's de aangewezen organisaties zijn om dit soort initiatieven te ondersteunen. Daar heeft zij ze ook op aangesproken. Ook heeft ze toegezegd dat zij of een van haar medewerkers uitleg wil komen geven over de technische procedures binnen de wereld van ontwikkelingssamenwerking.

Met veel wilskracht en energie wordt gedacht en gewerkt aan de eerste vervolgactiviteiten in 2002. Iedere deelnemer aan de studiedag op 6 oktober in Houten heeft dezelfde wilskracht en energie getoond om dit initiatief verder uit te werken. Met elkaar moet het lukken om te werken aan verzoening, wederopbouw en duurzame ontwikkeling op de Molukken.

Bijlagen

Programma

Lijst van adressen van organisaties die tijdens de studiedag vertegenwoordigd waren en van hen die een scan hebben ingevuld maar de studiedag niet bij konden wonen.

Lijst van deelnemers aan de studiedag

Verdeling Moslims en Christenen onder Molukkers op de Molukken en in Nederland (Djoprissa, oktober 2001)

Studiedag “Samenwerkende Kumpulans voor Wederopbouw en Duurzame Ontwikkeling op de Molukken” 6 oktober 2001

Moluks Kerkelijk Centrum (MKC) te Houten, Oud Wulfseweg 1, Tel. 030 - 6355220

Dagvoorzitter: dhr. J. Patty

10.00 - 10.30 uur	Ontvangst, inschrijving deelnemers
10.30 – 10.40 uur	Welkomstwoord en huishoudelijke mededelingen
10.40 - 11.00 uur	Ontstaan van dit initiatief en toelichting op het thema, het doel en de werkwijze van deze dag door dhr. J. Lawalata
11.00 - 11.30 uur	Presentatie resultaten Quick-scan, tevens inleiding tot workshops door mevr. drs. J. Vreeswijk-Manusiwa
11.30 - 11.50 uur	Gelegenheid om vragen te stellen
12.00 - 12.50 uur	Warme lunch
12.50 - 13.50 uur	Eerste ronde workshops: “in theorie” Workshop 1: “Kumpulans kunnen bijdragen aan het verzoeningsproces op de Molukken” door Dhr. Z. Latupeirissa, consultant Djoprissa Management Workshop 2:”Kumpulans zouden meer met elkaar kunnen communiceren” door Mw. L. Vrolijk – Hiariej, consulent Stichting Tjandu Workshop 3:”Kumpulans kunnen fungeren als bewaker van adatzaken” door Dhr. C. Nikijuluw, bestuurslid PABAN, kumpulan Ullath
13.50 - 14.00 uur	Koffie/ thee/ rook break
14.00 - 15.00 uur	Tweede ronde workshops: “de praktijk”

Workshop 1: samenwerking met betrekking tot noodhulp op het eiland Saparua door dhr. D. Supusepa, voorzitter Stichting Saparua.

Workshop 2: ontwikkelen van projecten in Tamilouw (islamitisch dorp op Ceram) door dhr. J. Pattiapon, bestuurslid Stichting Hatumari.

Workshop 3: realisering watervoorzieningsproject in Seruawan (christelijk dorp op Ceram) door Mw. A. Pentury, Stichting Seruawan. (Is gewijzigd in samenwerking tussen kumpulan Allang en Stichting Horizon door Dhr. W. Huwae, bestuurslid kumpulan Allang (Upu Allarie)

15.00 - 15.20 uur	Pauze: thee / koffie
15.20 - 16.30 uur	Terugrapportage met als hoofdvraag hoe een platform van samenwerkende kumpulans op te richten is.
16.30 - 16.45uur	Samenvatting en afsluiting
16.45	Informeel

Kumpulan Latuhalat Dhr. C. Tehupuring Broekhuizen 33 6983 AJ Doesburg	P. P. Nusahulawanno Dhr. A. Holle Perosistraat 5 4102 BG Culemborg	Stichting Angin Utara (Aboru) Zwartwatersweg 166 Assen	Kumpulan THS Dhr. T. Souhuwat Middelcoopstraat 25 4102 CE Culemborg
Kumpulan Upu Allarie Dhr. J. Patty Spinnersdonk 226 7326 HC Apeldoorn	Stichting HASA (Haruku) Dhr. J. Lesmanuaja De Eem 6 3448DT Woerden	Kumpulan Kusu Kusu Sereh Mw. D. Matitaputty Korianderhof 94 7641 XH Wierden	Kumpulan Eti (i.o.) Dhr. A. Hatumena Cypresstr. 43 7101 KV Winterswijk
Kumpulan Lori Hua Dhr. M. Sitanala J. van Lennepkade 356 III 1053 NK Amsterdam	Kumpulan Paperu Dhr. A.Z. Lawalata Ploossche Hof 63a 5233 HA Den Bosch	Stichting Nusa Bupolo Dhr. B. Behoekoe NR Stieltjesstraat 26 6511 AC Nijmegen	Forum Dhr. H. Winter Kanaalweg 86 3533 HG Utrecht
Kumpulan Galala/Hatiwe Ketjil Dhr. J. Worung Wijnstraat 133 3311 BV Dordrecht	Kumpulan Hatalai Dhr. R. Pattiruhu Esdoornlaan 50 9421 RK Bovensmilde	Kumpulan Wassu, PES Mw. A.J. Timisela Wilgenlaan 43 2404 EB Alphen a/d Rijn	Forum Dhr. T. Papilaya Kanaalweg 86 3533 HG Utrecht
Stichting Hatumari Dhr. A. Polnaya Beuzeveen 128 9407 HD Assen	Kumpulan Lilibooi Dhr. A. Kakisina Abeelstraat 92 7101 LH Winterswijk	Kumpulan Haria Dhr. F. Latupeirissa Slonninkweg 1 7421 ET Deventer	Osmose Dhr. R. Sohilit Kastanjelaan 51 6828 GJ Arnhem
Dhr. J. N. Pattiapon (THS) D. Meelesstr. 36 7412 JE Deventer	Initiatiefgroep hulp t.b.v. Lilibooi Dhr. J. Makatita Kesterenlaan 90 4822 WK Breda	Stichting Projecten Pasti Saparua-Tiouw Dhr. en Mw. Matahelumual Fonejacht 20 9204 KN Drachten	Stichting HAIN Dhr. R. Risamenapatty Gravenhof 40 6715 OO Ede
Kumpulan Oma (PAALL) Mw. I. Patty Kruissteenweg 33 7642 VZ Wierden	Kumpulan Seruawan Mw. A. Pentury en Dhr. J. de Jong Binnendraaierij 10 1021 PR Amsterdam	Mw. F. Pattisahusiwa V.d. Sande Bakhuyzenstr. 68 1223 CZ Hilversum	Mw. N. Ririhena Staartmolen 36 4133 GC Vianen
Kumpulan Ihamahu Dhr. J. Leatemia Banda Neira 33 2905 SE Capelle a/d IJssel	Kumpulan Amahusu Dhr. J. Silooy Vijfde Buitenpepers 6 5231 GL Den Bosch	Werkgroep Tial Dhr. L. Silawanabessy Vredeman de Vriesstraat 64 5041 GS Tilburg	Mw. A. Tahitu Popelierstraat 3 Leerdam
Kumpulan Tulehu Mw. Mariam Toeanoe Doelenstraat 6 5141 II Waalwijk	Kumpulan Ullath Mw. E. Timp-Matulesy Oxfordlaan 26 2314 EB Leiden	KKPB (Passo) C.A. Rinsampessy Laurierstraat 8 9408 AK Assen	Ernst Kaya Frans Leharpark 7 5144 TD Waalwijk
	Jajasan Pulau Saparua Mw. S. Lilipaly Alberikpad 35 3813 KT Amersfoort		Malukuplan Gerard van Jaarsveld Horst 31 4861 EC Chaam

Deelnemende personen en organisaties aan de studiedag “Samenwerkende kumpulans aan wederopbouw en duurzame ontwikkeling van de Molukken” 06 oktober 2001 te Houten

Werkgroep Passo	Dhr. Djodjie Rinsampessy Mw. H. Maitimu Dhr. O. Matakena
Stichting Angin Utara (Aboru)	Dhr. H. Nahumury
Kumpulan Ihamaha / Jajasan Saparua	Mw. S. Lilipaly – Tetelepta Dhr. J. Leatemala Dhr. L. Anthony
Kumpulan Amahusu	Dhr. J. Silooy
Kumpulan Hatalai	Dhr. R. Pattiruhu
Kumpulan Haria	Dhr. W. Latupeirissa Dhr. F. Latupeirissa Dhr. W. Takarya
Kumpulan Eti	Dhr. A. Hatumena
Kumpulan Paperu	Dhr. Pattipawae Dhr. A. Lawalata
Kumpulan Suli	Dhr. M. Sitanala
Werkgroep Lilibooi	Dhr. J. Makatita Dhr. J. Makatita Dhr. G. Makatita
Kumpulan Oma	Dhr. T. Kaihatu Mw. J. Hullu – Kaihatu Mw. Y. Haurissa Mw. I. Patty
Kumpulan Galala/ Hative Ketjil	Dhr. A. Manuputty Dhr. K. Wattimury Dhr. S. Sengkiri
Stichting Seruawan	Mw. A. Pentury Dhr. J. de Jong
Kumpulan Kusu Kusu Sereh	Dhr. J. Manusiwa
Stichting HASA (Haruku/ Sameth)	Dhr. J. Lesimanuaya
Stichting Pasti (Saparua – Tiouw)	Mw. A. Matahelumual Dhr. P. Matahelumual Dhr. P. v.d. Berg van Saparua Dhr. C. Hattu
Kumpulan Nusahulawanno	Dhr. A. Holle Dhr. Tanamal

Kumpulan Upu Allarie (Allang)	Dhr. W. Huwae (tevens inleider) Dhr. P. Huwae
Kumpulan PABAN (Ullath)	Dhr. C. Nikijuluw (tevens inleider)
Stichting Hatumari	Dhr. J. Pattiapon (tevens inleider)
Osmose	Dhr. R. Sohilait (tevens notulist)
Forum/ Arc Mundi	Dhr. H. Winter
Forum	Dhr. T. Papilaya (tevens notulist)
Stichting HAIN	Dhr. R. Risamenapatty
Malukuplan	Dhr. G. van Jaarsveld
Persoonlijke titel	Dhr. E. Kaya Mw. N. Ririhena Mw. A. Tahitu

Getalsmatige verdeling tussen de verschillende religies zowel op de Molukken als in Nederland

Verdeling op de Molukken

Maluku totaal	moslim	58,8 %
	protestant	35,5 %
	katholiek	5,2%
Maluku Utara	moslim	69,5%
	protestant	29.1%
	katholiek	1,2%
Halmahera Tengah	moslim	80,5%
	protestant	18,9%
	katholiek	0,6%
Maluku Tengah	moslim	68,2%
	protestant	29,2%
	katholiek	1,7%
Maluku Tenggara	moslim	22,0%
	protestant	54,5%
	katholiek	23,0%

Maluku Tengah en Maluku Tenggara vormen samen de provincie Maluku

Verdeling in Nederland

Belanda	moslim	4,0%
	Protestant /katholiek	96,0%